

Socialdepartementet

En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier

S2026/01273

Institutet för mänskliga rättigheter inkommer härmed med ett yttrande över delbetänkandet **En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier (SOU 2026:35)**.

Sammanfattning

Institutet delar oron över de risker som sociala medier kan innebära för barn. Den föreslagna åldersgränsen skulle dock begränsa flera av barns rättigheter, bland annat yttrandefriheten. Hur stor effekt åldersgränsen skulle få framgår inte tydligt av utredningen. Det framgår inte heller tydligt om samma skydd kan uppnås genom mindre ingripande åtgärder. Utredningen visar därför inte tillräckligt att förslaget är nödvändigt, proportionerligt och effektivt.

Vidare är det problematiskt att utredningen bedömer förslaget som proportionerligt innan det är klarlagt hur de åtgärder för åldersverifiering som planeras inom EU och i Sverige kommer att se ut. Valet av metod kan i sig innebära betydande ingrepp i bland annat rätten till privatliv och kräva omfattande behandling av personuppgifter. Hur ålderskontrollen utformas är därför en viktig del av rättighetsbedömningen. Det är inte en teknisk fråga som kan avgöras senare.

Institutet anser också att barn som själva berörs borde ha fått större möjlighet att komma till tals och att deras synpunkter tydligare borde ha omhändertagits i förslagets utformning.

Yttrande

Institutet för mänskliga rättigheter delar oron över de risker som barns användning av sociala medier kan medföra. Utredningen pekar på problem som

rör bland annat sömn, fysisk aktivitet och psykisk hälsa, men också skadligt innehåll, utsatthet för brott och rekrytering till kriminalitet. Det är problem av olika slag, med olika orsaker och behov av olika typer av åtgärder. Flera av riskerna är dessutom inte specifika för sociala medier utan förekommer även i andra digitala miljöer.

Utredningen framhåller själv att en åldersgräns inte är en ensam lösning på dessa problem. Det är ändå oklart vilka av de identifierade problemen som just åldersgränsen främst ska bidra till att minska och hur stor effekt den förväntas få. För att kunna bedöma förslaget behöver detta preciseras. Annars blir det svårt att både bedöma åtgärdens effektivitet och att senare utvärdera om den har uppnått sitt syfte.

Utredningen ger en omfattande översikt över det relevanta rättighetsskyddet. Den konstaterar också att förslaget innebär inskränkningar i bland annat barns yttrande- och informationsfrihet, mötes- och föreningsfrihet samt rätt till privatliv.

Rättighetsanalysen är dock starkare när det gäller att identifiera vilka rättigheter som berörs än när det gäller att analysera hur de ska tolkas och vägas in i utformningen av förslaget.

Europadomstolen har framhållit internet och plattformar där användare genererar material, som till exempel Youtube, som en ”oöverträffad plattform för att utöva yttrandefrihet”.¹ Domstolen har också understrukt vikten av att alla begränsningar är skräddarsydda i förhållande till sina syften och proportionerliga. Att blockera tillgången till en hel webbplats, i stället för att ingripa mot det skadliga innehållet, kan innebära en överträdelse av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

¹ Europadomstolen, *Cengiz m.fl. mot Turkiet*, ansökan nr 48226/10 och 14027/11, 1 december 2015, para. 52 och 55. Se även *Delfi AS mot Estland* [Stor kammare], ansökan nr 64569/09, 16 juni 2025, para. 110.

(Europakonventionen) om blockeringen även hindrar människor från att ta del av lagligt och oskadligt material på webbplatsen.² På samma sätt måste utestängning från sociala medier rättfärdigas utifrån de kriterier som Europadomstolen fastställt i sin praxis. Utredningen har inte beaktat dessa delar av domstolens praxis i sin analys.

Utredningen hänvisar till FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitténs) allmänna kommentar nr 25 om barns rättigheter i den digitala miljön³ Däremot saknas en fördjupad diskussion om kommitténs syn på hur skyddet mot skadligt innehåll ska förenas med barns rätt till information, kommunikation och deltagande enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Kommitténs utgångspunkt är att barn ska ges säker och meningsfull tillgång till digitala miljöer. Den framhåller också att innehållskontroller inte bör användas för att generellt begränsa barns tillgång till information utan för att hindra skadligt material från att nå barn.

Utredningens förslag tar dock inte i första hand sikte på det skadliga innehållet utan på barns tillgång till digitala plattformar för att upptäcka och kommunicera med andra samt att ta del av och dela innehåll med allmänheten. Även med de undantag som föreslås finns en risk att barns kommunikation till en betydande del avskiljs från det övriga offentliga samtalet. Civilsamhällesorganisationer och andra aktörer kan fortfarande nå barn genom öppet innehåll eller egna plattformar, men får sämre möjligheter att ta del av barns perspektiv och låta barn delta på samma arenor som andra.

Utredningen visar att sociala medier medför betydande risker och framhåller att skyddet för barns hälsa, säkerhet och trygghet kan vara ett legitimt skäl för rättighetsbegränsningar. Därav följer dock inte att just den föreslagna åldersgränsen är nödvändig och proportionerlig. Det behöver visas att åtgärden

² Se till exempel *Ahmet Yildirim mot Turkiet*, ansökan nr. 3111/10, 18 december 2012, para. 66–70; *OOO Flavius m.fl. mot Ryssland*, ansökan nr. 12468/15, 23489/15 och 19074/16, 23 juni 2020, para. 36–44.

³ SOU 2026:35, s. 93.

kan förväntas uppnå sitt syfte och att ett jämförbart skydd inte kan uppnås genom mindre ingripande åtgärder.

Utredningen diskuterar flera alternativa och kompletterande åtgärder. Med hänvisning till begränsningarna i utredningens uppdrag görs dock ingen mer djupgående jämförelse mellan dessa alternativ och den föreslagna åldersgränsen. Det framgår därför inte tillräckligt varför ett jämförbart skydd inte kan uppnås genom mer riktade krav på plattformarnas utformning, rekommendationssystem, kontaktfunktioner och säkerhetsinställningar.⁴ Utredningens bedömning av åldersgränsens effekt bygger dessutom i stor utsträckning på antaganden om regelefterlevnad, normbildning och långsiktigt förändrade användningsmönster. Underlaget visar inte tillräckligt hur stora dessa effekter kan förväntas bli eller hur de förhåller sig till riskerna för kringgående och förflyttning till andra digitala miljöer.

Tidiga erfarenheter från Australien ger anledning till ytterligare försiktighet. I en studie som följde drygt 400 ungdomar före och tre månader efter att den australiska åldersgränsen började gälla fanns få belägg för någon omedelbar minskning av användningen bland barn under 16 år. Över 85 procent uppgav att de fortfarande använde någon av de berörda plattformarna och att man kringgick begränsningar genom bland annat falska konton. Studien säger inte något säkert om reformens långsiktiga effekter, men indikerar att den faktiska effekten kan bli begränsad. Detta gäller även om ett stort antal konton formellt har stängts.⁵

Det är också problematiskt att utredningen bedömer förslaget som proportionerligt innan det analyserats hur de åtgärder för åldersverifiering som planeras inom EU och i Sverige kommer att se ut. Metodens utformning kan få stor betydelse för rätten till privatliv, anonymitet, dataminimering, icke-diskriminering och likvärdig tillgång till digitala tjänster. Dessa frågor är inte

⁴ Se även FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmän kommentar nr. 25, para. 56.

⁵ C. Barnes m.fl., "Assessing the early effects of Australia's 'Social Media Minimum Age Act' on adolescent social media use", *The BMJ*, 2026, doi: 10.1136/bmj-2026-363695.

fristående tekniska detaljer, utan en central del av det rättighetsingrepp vars nödvändighet och proportionalitet ska bedömas.

En grundläggande princip i barnkonventionen är att barn ska ges möjlighet att komma till tals i frågor som rör dem och att deras åsikter ska tillmätas betydelse. Utredningen har haft kontakter med ett relativt stort antal barn- och ungdomsorganisationer, inklusive organisationer som företräder barn och unga med funktionsnedsättning. Den har också tagit del av diskussionsgrupper som Bris och Barnombudsmannen har genomfört med barn. Detta är positivt.

Den direkta dialogen med barn har samtidigt varit begränsad. Det framgår inte tillräckligt tydligt hur deltagarna valdes ut, hur frågorna formulerades eller hur olika uppfattningar analyserades. Framför allt är det svårt att se vilken konkret betydelse barnens synpunkter fick för förslagets utformning. Detta är särskilt relevant eftersom barnen bland annat framhöll att åldersgränsen skulle vara lätt att kringgå, att barn kunde flytta till mindre reglerade plattformar och att plattformsföretagen borde ta ett större ansvar för att motverka skadligt innehåll. De barn som var positiva till en åldersgräns ville dessutom främst att den skulle gälla barn som var yngre än de själva.

Förslaget påverkar direkt en stor del av Sveriges barn och syftar till att begränsa vad som just nu är centrala former för deras kommunikation och deltagande. Det hade därför funnits skäl för ett bredare och mer transparent underlag. Det gäller särskilt synpunkter från barn som själva kommer att omfattas av den föreslagna gränsen och från barn för vilka digitala miljöer har särskild betydelse för gemenskap, stöd och delaktighet.

Ärendets handläggning

Detta remissvar har beslutats av direktören Fredrik Malmberg och föredragits av utredaren Linde Lindkvist. I den slutliga beredningen har tillförordnad chef för enheten utredning och analys Charlotte Palmstierna och utredaren Anna Nilsson deltagit.

Fredrik Malmberg